

Vägledning för föreningar

En vägledning för dig som sitter i länsföreningens eller lokalföreningens styrelse. Vägledningen tar upp både formella stadgekrav och praktiska tips för hur du startar, slår samman eller avvecklar föreningar samt hur man startar en ny aktivitetsgrupp i områden där vi i dag inte har någon verksamhet.

Hälsning från kongressen 2025.

Anita Svensson som pausgympaledare.

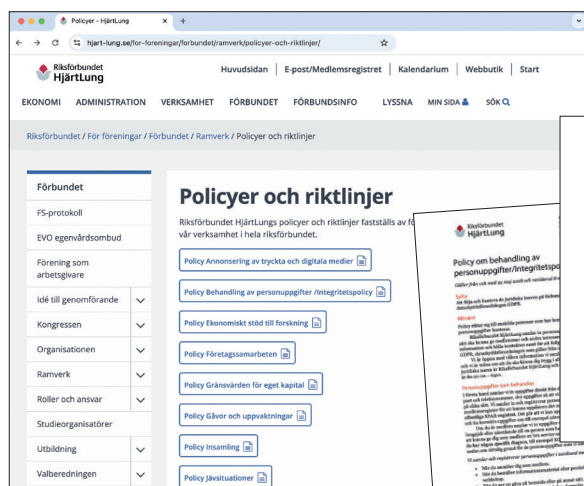
Riksförbundet HjärtLungs ramverk

Som förening i riksförbundet ska man följa det ramverk som finns som ett sammanhållande kit för organisationen. Ramverket består av stadgar, kongressens beslut, förbundsstyrelsens beslut, policyer och riktlinjer. Olika vägledningar finns som stöd till olika roller.

Värt att nämna i ramverket är

- Uppförandekoden
- Varumärkesplattformen
- Jävspolicyn
- Integritetspolicyn
- Policy för tillgänglighet och inkludering

Ramverket finns på hemsidan hjart-lung.se.

Innehåll

Vägledning till att bilda en lokalförening	3
Varför bilda en ny förening	3
Förberedelser inför bildandet av en förening	3
Process för att bilda en ny lokalförening	4
Föreningens verksamhet	4
Allmännyttig förening	4
Olika roller i föreningen	5
Att sätta upp en sektion i en förening	7
Vad gör en sektion	7
Struktur för en sektion i en förening	7
Styrelsen i föreningen i relation till sektionen	8
Föreningar som haft utmaningar en längre tid	9
Steg innan man lägger ner föreningen	10
Försök att rädda föreningen	10
Risk för nedläggning av föreningen	10
Innan man tar det sista steget till nedläggning	10
Hitta nya till styrelsen – våga fråga enskilda direkt	10
Stöd i organisationen	11
En sammanslagning av föreningen	12
Att lägga ner föreningen	13
Förberedelser inför nedläggning	14

Foto: Stefan Bladh, Kongressen 2025

Vägledning till att bilda en lokalförening

Att starta en lokalförening i Riksförbundet HjärtLung är en positiv och engagerande process. Att få en möjlighet att tillsammans med andra påverka i viktiga patientfrågor, att få arbeta för positiva livsstilsförändringar och att dela en gemenskap och ett sammanhang - det är till nytta för både individen och samhället. Riksförbundet HjärtLung är summan av sina delar, varje medlem är viktig och gör skillnad. Det är alla medlemmar i våra föreningar som ger riksförbundet kraften att påverka och opinionsbilda om viktiga frågor för personer med hjärt-, kärl- och lungsjukdom i hela landet.

Varför bilda en ny förening

Syftet till att bilda en förening i riksförbundet är att det finns ett behov och intresse av att samverka i organiserad form kring aktiviteter som berör hjärt-, kärl- och lungsjukdom. Antingen finns det ingen lokalförening i det geografiska området eller så vill en förening dela upp sig i sitt geografiska område.

En lokalförening inom riksförbundet ska drivas utifrån riksförbundets ändamålsparagraf. Det vill säga att verka för att personer med hjärt-, kärl- och lungsjukdom ska ha ett bra liv. Det gör föreningen bland annat genom aktiviteter för livsstilsförändringar, att erbjuda medlemmar ett aktivt och meningsfullt medlemskap och att arbeta med information och kunskapsspridning.

Förberedelser inför bildandet av en förening

Förbundsstyrelsen (FS) ska godkänna bildandet av en ny lokalförening i Riksförbundet HjärtLung, en sammanslagning av föreningar alternativt godkänna att en uppdelning av en lokalförenings geografiska område. Länsföreningen har enligt stadgarna en viktig roll att vid behov arbeta för att bilda nya lokalföreningar. Det görs genom att delta både i förarbetet, i bildandet av en ny förening samt i förankringen av förslaget till FS. Detta sker med stöd från förbundskansliet.

Respektive förenings årsmöte ska också besluta om respektive lösning, i en ordning utifrån stadgarna. Om en lokalförening vill dela upp sitt geografiska område till att bli två föreningar i området så ska ett sådant beslut tas på lokalföreningens årsmöte. Årsmötet bereds enligt ordning i stadgarna.

Ny förening i vita fläckar på kartan

I några geografiska områden finns det idag ingen lokalförening. För att mobilisera för en ny förening här så är det viktigt att börja med att försöka skapa goda förutsättningar för en långsiktigt hållbar förening i området.

Det bör finnas medlemmar från lokalområdet som är intresserade av att det bildas en ny förening i området. Det bör också finnas lokala personer som är beredda att ta ansvar för driva nya lokala aktiviteter i området samt som vill engagera sig en längre tid både i styrelsen, i centrala uppdrag och i valberedningen.

Medlemmarna ska skriftligen tillfråga länsföreningen om att pröva att driva aktiviteter i området under en tid för att sedan kunna starta upp en ny förening i området. Det är länsföreningen som bedömer förutsättningar och möjligheter för en uppstart tillsammans med förbundet.

Ett första steg är att testa att starta aktiviteter i området och sedan driva dessa under cirka ett verksamhetsår. Om förutsättningarna finns kan länsföreningen stötta upp operativt en period. Innan förbundet tar de formella stegen mot att bilda en ny lokalförening så är det viktigt för en hållbar lösning att medlemsgruppen har kommit igång med aktiviteter en tid och på så sätt samlat fler medlemmar som vill vara med.

Process för att bilda en ny lokalförening

Efter att förfrågan om att bilda en ny förening i riksförbundet är godkänd av förbundsstyrelsen så går man vidare till att bilda en förening:

STEG 1 Bilda en interimsstyrelse och förbered det första mötet

Det första praktiska steget är att bilda en interimsstyrelse i samverkan med länsföreningen. En interimsstyrelse består av 3–5 personer som tar hand om själva bildandet av föreningen och arbetar med att förbereda, kalla till och genomföra ett konstituerande möte.

STEG 2 Föreningens första möte

För att starta en förening krävs ett konstituerande möte. Då tas beslut om att:

- Bilda lokalförening.
- Anta namn, sätesort och verksamhetsområde.
- Anta Riksförbundet HjärtLungs stadgar och ändamål.
- Välja styrelse, revisorer och valberedning.
- Utse tre personer inom styrelsen som har attesträtt och tecknar firma två i förening.

STEG 3 Den nyvalda styrelsens första uppdrag

När föreningen antagit namn, stadgar och valt en styrelse blir den en egen juridisk person som kan sluta avtal och öppna bankkonto. Här är några av styrelsens första uppgifter:

- Ansöka om organisationsnummer hos lokala skattemyndigheten.
- Öppna bankkonto.
- Ansöka om startbidrag hos riksförbundet och eventuella andra bidrag hos kommun och regioner.
- Bjuda in till ett medlemsmöte för inspel till verksamhetsplan.
- Att konstituera sig och fördela olika uppdrag i föreningen.
- Utse registeransvariga till administration av medlemsregistret, utse personer som har tillgång till föreningens formella e-postlåda samt webbansvarig till att lägga upp information på föreningens hemsida.
- Kassören hittar ett digitalt bokföringssystem och sätter upp sin bokföring.

- Fastställa en långsiktig verksamhetsplan med mål på flera år om hur man vill utveckla sin förening utifrån att vi är en patientförening.
- Fastställa en instruktion för valberedningen och för revisorerna för tydlighet och samverkan.

Föreningens verksamhet

Lokalföreningen ska arbeta för personer med hjärt-, kärl- och

lungsjukdoms intressen lokalt.

Detta kan innebära bland annat att:

- Värva medlemmar och vara en öppen och inkluderande förening.
- Erbjuder medlemmar ett aktivt och meningsfullt medlemskap. Att bjuda in till medlemsträffar.
- Erbjuder aktiviteter inom livsstil, hälsa och/eller hjärt-lungräddning.
- Driva ett aktivt opinions- och påverkansarbete kring och aktivt arbeta för personer med hjärt-, kärl- och lungsjukdoms rättigheter och utifrån riksförbundets intressepolitiska huvudfrågor.
- Informera om personer med hjärt-, kärl- och lungsjukdoms levnadsvillkor.
- Informera om riksförbundets verksamhet.
- Att samverka med olika aktörer vid behov.

Allmännyttig förening

Föreningen är en allmännyttig ideell förening vilket innebär att den tar emot nya medlemmar som delar föreningens syfte. Verksamheten bedrivs inte i syfte att tjäna pengar åt enskilda utan den tillgodoser ett allmännyttigt ändamål. Föreningen följer det ramverk som finns för Riksförbundet HjärtLung.

Bidrag och stöd

En nystartad förening får ett mindre startbidrag av riksförbundet. Utöver detta får föreningen rådgivning samt stöd och uppbackning vid exempelvis utbildningsinsatser via sin länsförening. Det kan också vara möjligt att söka föreningsbidrag från kommunen, lokala stiftelser och hos vissa regioner. Studieförbundet ABF kan ge aktivt stöd i det lokala föreningsarbetet och eventuellt bistå med föreningskunskap, lokaler och teknisk support.

Olika roller i föreningen

Föreningen på byggd på en ideell basis och består av dess medlemmar och en av årsmötet vald styrelse. En förening blir stark när många medlemmar är aktiva och tar ansvar samt när det finns en intressant och givande verksamhet som lockar många medlemmar. Det är vanligt att mycket av det praktiska arbetet hamnar på några få personer i styrelsen, vilket blir ohållbart i längden. Därför det är viktigt att delegera uppgifter till olika roller i styrelsen samt arbetsgrupper och aktivitetsledare utanför styrelsen.

Vid bildandet av en ny förening, eller inför ett nytt verksamhetsår, är det viktigt att tänka genom arbetsfördelningen och planera över året och även långsiktigt i lugn takt. Styrelsen fattar beslut och följer upp, många andra medlemmar kan bidra med att genomföra det praktiska arbetet. En nyckel är att löpande engagera fler aktiva till stora och små uppdrag och tänka ut tydliga uppdrag som är lätta för nya att komma in i. Det är viktigt att ha en valberedning som arbetar aktivt med att skapa kontakter, söka nya krafter till förtroendeuppdrag i god tid. Det bidrar till en långsiktigt väl fungerande förening.

En majoritet av styrelsens ledamöter ska bestå av personer som har erfarenhet av hjärt-, kärl- eller lungsjukdom. En jämn könsfördelning ska eftersträvas. Likaså bör man eftersträva att erfarenheter av flera diagnoser inom områdena hjärt-, kärl- och lungsjukdom finns representerade i styrelsen. För att vara valbar till styrelsen i en lokalförening så ska man vara medlem i föreningen eller i annan förening i Riksförbundet HjärtLung. Detta gäller även revisorerna och valberedningen.

Styrelsen

Styrelsen är föreningens ledning och ansvarar för att föreningens verksamhet, organisationen och ekonomi sköts på rätt sätt. Styrelsens arbete regleras av stadgar och beslut på årsmötet. I enlighet med stadgarna ska styrelsen bestå av ordförande, kassör, minst tre ordinarie ledamöter och ersättare. Antalet styrelsemedlemmar ska vara udda. Alla ledamöter sitter på 2 år och ersättarna på 1 år.

Ordförande

- Är sammankallande och leder möten.
- Delegerar arbetsuppgifter till hela styrelsen och håller årsplaneringen uppdaterad.
- Är ytterst ansvarig för verksamhetsplaneringen.
- För föreningens talan utåt i första hand.
- Ansvarar för uppföljning av alla beslut.
- Godkänner räkningar.
- Ansvarig arbetsgivare om det finns anställd i föreningen.
- Samarbetar nära en vice ordföranden.

Kassör

- Sköter föreningens ekonomi och bokföring.
- Ser till att räkningar betalas.
- Tar fram underlag för budget- och bokslutsarbete samt håller kontakt med revisorerna.
- Ser till att bokföring och verifikationer hanteras enligt gällande lagar.

Sekreterare

- Är mötessekreterare.
- Skriver protokoll och ser till att det undertecknas.
- Skriver verksamhetsberättelsen tillsammans med ordföranden.
- Ser till att årsmöteshandlingar undertecknas och kommer in i medlemsregistret.
- Är föreningens minne och ser till att handlingar sparas och arkiveras.

Ledamot

En ledamot har full besluts- och förslagsrätt och kan också gärna ha ett eget ansvarsområde.

Ersättare

Ersättaren är reserv för ordinarie ledamot. Föreningen bestämmer om ersättarna deltar i styrelsemötena löpande. När ersättare deltar regelbundet är att de mer insatta i styrelsens arbete och kan enklare hoppa in om någon ordinarie ledamot inte kan delta. Ersättare har endast rösträtt när de ersätter en ordinarie ledamot.

Registeransvarig

Registeransvarig ser till att föreningens medlemsregister hålls aktuellt och följer GDPR samt integritetspolicyn som fastställts av riksförbundet. Alla föreningar inom Riksförbundet HjärtLung använder sig av ett centralt medlemsregister. Föreningens styrelse väljer ut upp till tre registeransvariga för sin förening. Ordförande, vice ordförande och kassör får automatisk behörighet via sin Bank-ID. Alla ska gå utbildning innan de använder registret.

SO och EVO

På årsmötet väljs även personer till rollerna som studieorganisatör (SO) och egenvårdsombud (EVO). Dessa roller kan läggas på någon i styrelsen eller utföras av en annan medlem. Om SO eller EVO inte är styrelsemedlem så är det bra om han eller hon adjungeras till styrelsen för att få insyn i verksamheten. Det finns en vägledning för respektive roll

Valberedningen

Valberedningen som väljs på årsmötet ska ta fram förslag på personer till förtroendeposter inom styrelsen till kommande årsmöte. De har en av föreningens viktigaste och kanske roligaste uppgifter. Valberedningen och styrelsen behöver samarbeta när det gäller att sprida information om föreningen, medlemsvärkning och locka in nya medlemmar till en intressant verksamhet som hänger ihop med riksförbundets roll som patientorganisation. Ledamöter i valberedningen behöver god kunskap om riksförbundet, insikt i hur föreningen fungerar, ett brett kontaktnät och lätt för att knyta kontakter.

Valberedningens uppgift är att:

- Arbeta för att få fram en styrelse med relevant kompetens och där de olika styrelseledamöterna kan samarbeta på ett konstruktivt sätt för föreningens bästa.
- Föra en dialog med medlemmar om deras engagemang, hitta nya förtroendevalda på kort och lång sikt och säkerställa att dessa har en god bild av vad som förväntas av dem. Vid behov bjuder valberedningen in till djupare intervjuer av kandidater.
- I god tid före årsmötet presenterar valberedningen förslag på nya ledamöter för föreningens medlemmar.

Revisorn

Revisorn ser till att styrelsen sköter sitt uppdrag och följer den verksamhetsplan som årsmötet fastställt. En genomgång sker oftast en gång om året inför årsmötet men en revisor kan även vara en person att rådfråga i ekonomiska frågor under årets gång. Det är en fördel om personen som är vald till revisor har grundläggande kunskaper i ekonomi och förvaltning.

Adjungerad

En adjungerad person till styrelsen har inte besluts- och förslagsrätt, men kan vara inbjuden för att bidra med viss kompetens eller för att ta ansvar för en viss uppgift. Att ha adjungerade med specifika kompetens- eller ansvarsområden är ett bra sätt att avlasta styrelsen och fördela ansvar och arbete inom föreningen.

Arbetsgrupper

En arbetsgrupp kan ta ansvar för en specifik del av föreningens verksamhet. Arbetsgrupper kan vara ett sätt fördela arbetet på flera och ge medlemmar möjlighet att jobba med frågor de brinner för utan att behöva axla styrelsens ansvar.

Kontaktombud i en sektion

Deras uppdrag är att samordna de lokala aktiviteterna i en eventuell sektion. De väljs årligen av föreningens årsmöte och har mandat att ta beslut kring frågor kopplat till sektionens tagna planering. Läs mer om vad en sektion är på sidan 8.

Flera roller

I en förening kan det finnas flera viktiga roller som till exempel kaffekokare, motionsledare, webbansvarig, registeransvarig och instruktör i hjärt- och lungräddning. På vår hemsida kan man läsa mer hur man kan tydliggöra olika roller och uppdrag i föreningen.

Att sätta upp en sektion i en förening

På många håll vill medlemmar engagera sig i verksamhet utan att för den skull driva en hel förening. Att då sätta upp en sektion i föreningen kan vara värdefullt, framför allt i en förening med ett större geografiskt område. I sektionen kan verksamhet och aktiviteter sättas i gång i ett område där föreningen inte har engagerat sig tidigare exempelvis på grund av långa avstånd inom föreningen. En sektion kan också med fördel sättas upp vid en sammanslagning av lokalföreningar där den ena föreningen haft utmaningar att hitta personer till styrelsen.

En sektion möjliggör för föreningen att samordna och engagera medlemmar till flera aktiviteter på en ort som inte är föreningens huvudort (utifrån demokrati, inflytande, ansvar). Det möjliggör också för fler medlemmar att bli aktiva lokalt nära där man bor. Sektionens aktiviteter ska vara öppna för alla föreningens medlemmar. Deltagarna i en sektion har inflytande och eget ansvar att driva och hålla i gång sina aktiviteter, i nära samverkan med styrelsen.

Det är föreningens årsmöte som beslutar om de ska ha en sektion inklusive inriktningen för den. En sektion har inte ett eget årsmöte och inga egna medlemsmöten utan deltar i föreningens gemensamma sådana. En sektion arbetar efter den verksamhetsplan och budget som är fastslagen av föreningens årsmöte. Föreningen utser en arbetsgrupp i sektionen med verksamhets-ledare/kontaktombud. De har en lokal förankring och leder det praktiska dagliga arbetet. De agerar utifrån föreningens mandat genom en delegations- och arbetsordning.

Pausgympa.

Vad gör en sektion

En sektion är inte samma sak som en hel förening utan ordnar med ett urval av aktiviteter för medlemmarna i frågor som rör personer med hjärt-, kärl- eller lungsjukdom. En sektion kan driva en eller flera av följande aktiviteter:

- En anpassad motionsverksamhet för vår målgrupp.
- Verksamhet med hjärt-lungräddning.
- Tematräffar med olika framtagna material från riksförbundet.
- Föreläsningar för medlemmar och allmänhet för att öka kunskap och ge information om hjärt-, kärl- och lungsjukdom.
- Informationsaktiviteter för att synliggöra sektionens och hela föreningens aktiviteter på externa platser.

Struktur för en sektion i en förening

En sektion är en ny funktion inom Riksförbundet HjärtLung varför vi tydliggör den noga här. En sektion ska vara öppen, tillgänglig och inkluderande för alla våra medlemmar i föreningen. Den ska vara synlig och öppen för nya potentiella medlemmar. Det ska finnas en basinformation om sektionen på bland annat föreningens hemsida med tydliga kontaktuppgifter.

Sektionen har en egen aktivitetsplan och budget vilken godkänns via föreningens verksamhetsplan och budget av årsmötet, alternativt av styrelsen i föreningen. Arbetet i sektionen ska återrapporteras till styrelsen samt till årsmötet via verksamhetsberättelsen samt inför eventuella planeringskonferenser i föreningen. Om möjligt hittar sektionen en mötesplats i ett föreningshus eller liknande på orten eller hos ett studieförbund där man hyr in sig vid enstaka träffar och aktiviteter.

Avgränsning

En förening har ett övergripande ansvar för dess sektion. Styrelsen i föreningen har det övergripande ansvaret för föreningen under året och är ytterst ansvarig för verksamheten inför årsmötet. Utifrån detta måste vissa avgränsningar göras på hur en sektion bedrivs för att tydliggöra delar.

- Det är i föreningens styrelse som representerar medlemmarna mot andra aktörer och myndigheter, om inget annat sägs i delegationen.
- En sektion kan inte förvalta en egen ekonomi, inte ha ett eget bank- eller fondkonto.
- En sektion håller inte egna medlemsträffar eller årsmöte.
- En sektion bedriver inte ett påverkansarbete för föreningen på egen hand.
- *Vill medlemmar göra ovan saker lokalt i sin sektion så behöver de bilda en egen förening.*

Arbetsgrupp med kontaktombud

En sektion har 2–3 kontaktombud som bildar en arbetsgrupp. Deras uppdrag är att samordna de lokala aktiviteterna i sektionen om det finns flera. De väljs årligen av föreningens årsmöte och har mandat att ta beslut kring frågor kopplat till sektionens tagna planering.

Arbetsgruppen jobbar utifrån ett årshjul. De har regelbundna arbetsmöten och tar minnesanteckningar som de delger styrelsen i föreningen via sin kontaktperson i föreningens styrelse. Denne deltar minst en gång under året på arbetsgruppens möte. För långsiktig hållbarhet i sektionen bör sektionen sträva efter att även medlemmar som inte är kontaktombud får möjlighet att driva aktiviteter i sektionen.

Kontaktombudens uppdrag är vara kontaktpersoner och samordnare för sektionen.

- Deras uppgift är att se till att sektionen följer sin plan och budget och avgör vem som ska driva olika aktiviteter lokalt.
- De ordnar med en planeringsdag i sektionen för att tillsammans hitta på nya aktiviteter.
- De samordnar och informerar om aktiviteterna för nya och gamla medlemmar.
- De tar emot och introducerar medlemmar som vill driva aktiviteter inom sektionen.
- De samarbetar med andra i föreningen, som kassören, studieorganisatören, (SO), egenvårdsombud (EVO), webbansvariga och registeransvariga.

Styrelsen i föreningen i relation till sektionen

Styrelsen har ett ansvar:

- Att följa upp arbetet i sektionen genom kontaktombudens minnesanteckningar och aktivitetsrapportering till verksamhetsberättelsen.
- Att bjuda in kontaktombuden till föreningens planeringskonferens om sådan finns, för att ge och få information om föreningens olika aktiviteter, kampanjer och verksamhet.
- Att ha sista ordet om kontaktombuden inte kommer överens.
- Hitta en ersättare till ett kontaktombud om det finns behov.
- Att bjuda in kontaktombuden vid behov till styrelsemöten.
- Att utse en kontaktperson i styrelsen till sektionens kontaktombud som gör följande: Lyfter frågor vid behov till styrelsen och vice versa, kan besöka aktiviteter i sektionen och deltar vid ett arbetsgruppsmöte för kontaktombuden.

Ekonomi i sektionen

En sektion behöver en budget för sina aktiviteter utifrån föreningens förutsättningar. Föreningen kan ha ändamålsbundna medel för lokal användning. En sektion kan också arbeta med inkomstgenerering till föreningen som att sälja lotter från Folkspel, hitta sponsorer, ansöka om lokala bidrag till sektionens aktiviteter. Kontaktombuden har en löpande kontakt och avstämning med föreningens kassör som har en tydlig tidplan när olika utgifter ska betalas ut.

En budget redovisas med verifikationer enligt överenskommelse. Med fördel kan sektionen använda exempelvis COOP:s föreningskonto (exempelvis ICA har samma lösning) där kontaktombud kan ha en budget att utgå från när de handlar. Kvitton kommer digitalt och redovisas månadsvis till kassören. Alternativt gör sektionen egna utlägg som de får ersätta när verifikationer redovisats. I budgeten finns poster som för reseersättningar, behov av IT, ev. arvode för återkommande motionspass, utbildning för medlemmar, intäkter för HLR-kurser, fika vid aktiviteter.

Föreningar som haft utmaningar en längre tid

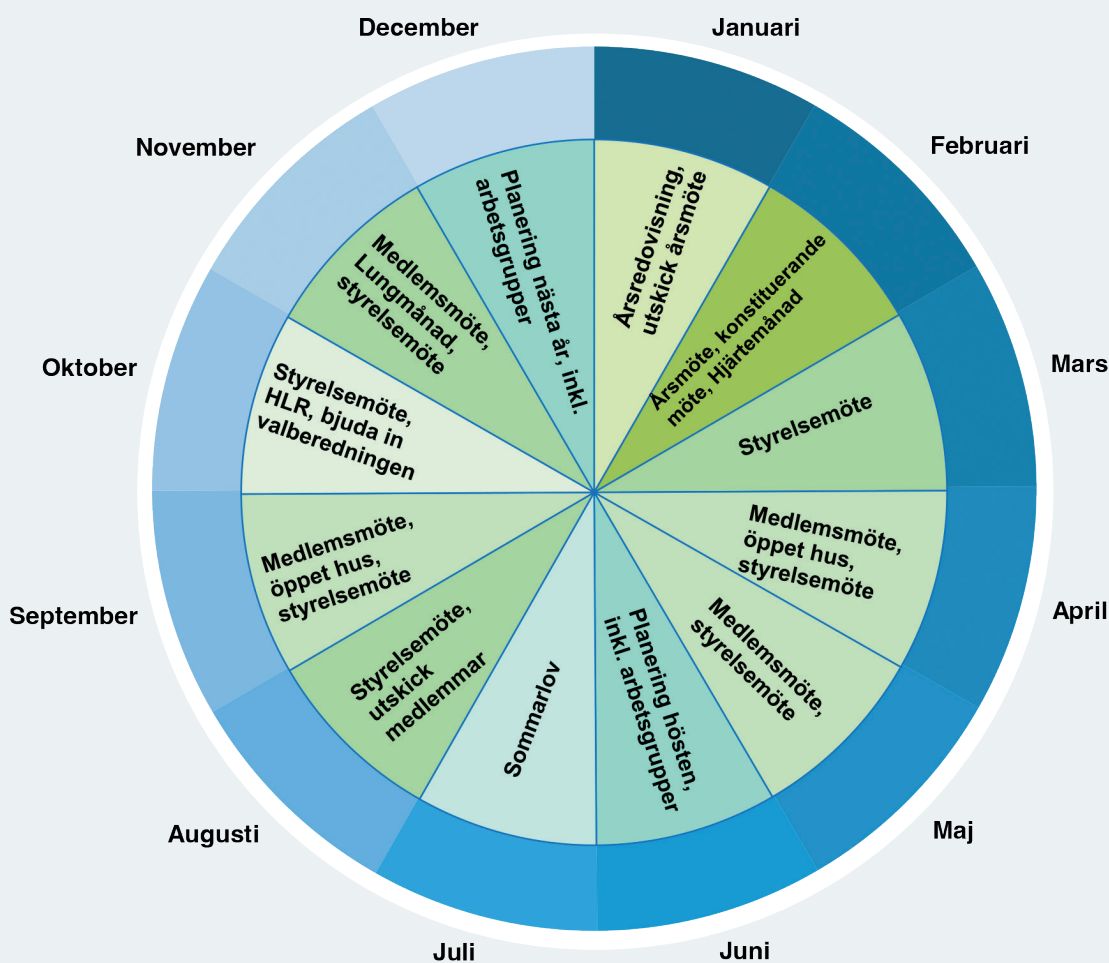
Varje lokalförening ska årligen hålla årsmöte senast per sista februari. Om lokalföreningens styrelse inte har genomfört årsmötet då ska detta senast per sista april meddelas berörd länsförening, som därvid vid behov kan kalla till årsmöte eller extra årsmöte i lokalföreningen.

Länsföreningens styrelse kan kalla till extra årsmöte i en lokalförening och/eller via ett godkännande från förbundsstyrelsen överta förvaltningen av lokalföreningen samt utse två firmatecknare för föreningen. Om länsföreningen inte kan åta sig

uppgiftet kan förbundsstyrelsen kalla till extra årsmöte i lokalföreningen och överta förvaltningen av lokalföreningen samt utse två firmatecknare för föreningen.

Om länsföreningens årsmöte ej genomförts i tid per sista mars eller lyckats välja en styrelse ska detta meddelas förbundsstyrelsen senast per sista maj, som kan kalla till extra årsmöte och/eller genom beslut i förbundsstyrelsen överta förvaltningen av länsföreningen samt utse två firmatecknare för föreningen.

På vår hemsida finns mall på årshjul till nytta för styrelsearbetet.

Steg innan man lägger ner föreningen

Försök att rädda föreningen

Ibland händer det att engagemanget och livskraften i en förening sänks. Det kan bero på att en styrelse som suttit länge inte orkar fortsätta, att det inte finns medlemmar som vill eller orkar arbeta aktivt i föreningen eller att föreningen tappat alltför många medlemmar. Det kan också vara så att verksamheten inte längre hänger ihop med att vi är en patientförening.

Det är alltid ledsamt att behöva lägga ned en förening och därmed avveckla resultatet av många människors kraft och engagemang. Om man funderar över en nedläggning är det viktigt att göra en analys för att bli säker på orsaken till den negativa tendensen och utifrån analysen vidta åtgärder för att öka engagemanget. Då kanske det finns en möjlighet att rädda föreningen.

Risk för nedläggning av föreningen

Lokalföreningen, länsföreningen och förbundskansliet har olika delar att ta ansvar för vid en nedläggning av en förening. Det är dock den lokala styrelsen som har det huvudsakliga ansvaret att avsluta föreningen innan de kan lämna. Det är viktigt att upptäcka negativa tendenser i tid och vidta åtgärder innan läget blir akut. Länsföreningen har till uppgift att stödja lokalföreningen i dåliga tider, men det behövs en framförhållning för att kunna hjälpa till på ett bra sätt. Vid behov så kan länsföreningen verka för en tillfällig kraftsamling som stöd till lokalföreningen. Om en länsförening har problem så får de stöttning av förbundsstyrelsen.

Nedan presenteras några åtgärder som föreningen kan genomföra själv eller med stöd av länsföreningen:

Innan man tar det sista steget till nedläggning

Det är lätt att ta på sig för mycket när man arbetar i en styrelse. Därför är det viktigt att löpande försöka engagera fler och delegera. Ett sätt kan vara att dela på ett uppdrag i styrelsen, exempelvis kan ordföranden samverka nära med en vice ordföranden och dela upp uppgifterna. Ibland behöver aktiviteterna ligga på kvällstid eller helg för att locka nya medlemmar.

Många medlemmar vill säkert hjälpa till, men kanske vill de inte ta ett förtroendeuppdrag. Be medlemmarna om hjälp vid olika mindre uppdrag vid möten och arrangemang. Det finns ofta medlemmar som vill ställa upp bara det är tydligt vad som förväntas av dem.

Det är viktigt att förstå vad som ligger bakom föreningens svårigheter. Det kan bero på att det svårt att fylla styrelseplatser, att det råder osämja inom styrelsen, att det är svårt att låta andra ta över eller att det går trögt att värva nya medlemmar. Det kan också vara så att man inte längre har en relevant verksamhet som hänger ihop med vårt ändamål som patientförening. Skälen kan vara många och ibland andra än man tror. Därför är det viktigt att gå till botten med problemen i föreningen och fundera på hur man kan lösa dem:

- Vilka aktiviteter fungerar idag? Är de rätt utifrån behov och intresse?
- Utgår aktiviteterna från vårt ändamål som patientorganisation?
- Varför vill ingen engagera sig – vet man eller tror man sig veta det?
- Hur tar man hand om nya medlemmar så att de känner sig välkomna?
- Finns det en valberedning och hur fungerar den?
- Hur samarbetar styrelsen med valberedningen?
- Tillfrågas nya krafter att få komma in i styrelsearbetet?
- Hur hanteras och återkopplas kritiska synpunkter och missnöje?

Hitta nya till styrelsen – våga fråga enskilda direkt

Många uppskattar att få en rak fråga om man vill vara med i en styrelse. Det är ett vanligt problem att föreningen inte lyckas hitta medlemmar som vill ta på sig styrelseuppdrag. Ibland löser det sig genom att vara öppen och informera alla medlemmarna tydligt om läget. Valberedningen har ett viktigt uppdrag att hitta nya förtroendevalda till föreningen. Styrelsen bör meddela valberedningen i god tid om förändringar, för att ge valberedningen en möjlighet att söka upp nya kandidater samt ge dem rätt förutsättningar att kliva in i föreningen. Ett annat sätt är att gå ut brett och skicka personliga

brev eller mejl till medlemmarna. En viktig faktor är att söka nya krafter utanför befintlig medlemsgrupp. Att leta brett. På hemsidan har riksförbundet en tipslista på var man kan söka nya krafter. Ibland hittar man nya personer genom olika nätverk, större arbetsplatser, genom studieförbund, idrottsföreningar och andra föreningar. Hjärt- och Lungskola på sjukhusen brukar vara en viktig kanal att nå nya medlemmar.

Det viktiga kan vara att tillfråga personer direkt om de kan vara intresserade och vad deras intresse är. Det finns olika alternativ till engagemang och det är viktigt att vara öppen och välkomna nya idéer från medlemmarna. Ett sätt att få fart på föreningen är att arrangera en inspirationsdag eller prova-på kväll och visa vilken verksamhet som finns inom föreningen och länet. Här kan länsföreningen stötta med förslag på intressanta föreläsare som kan kontaktas för att locka en bred publik. Under evenemanget är det viktigt att fånga upp varje besökare som kan vara intresserad av att engagera sig i föreningen.

Om en ordinarie ledamot i valberedningen avgår under mandatperioden kan styrelsen genomföra ett fyllnadsval för att utse en ersättare för denne fram till nästa ordinarie årsmöte. Ibland har föreningen ingen valberedning och då behöver styrelsen gå in som tillfällig sådan. Vid behov kan länsföreningen gå in som stöd.

Om ordföranden alternativt kassören i styrelsen avgår under mandatperioden kan styrelsen på förslag av valberedningen genomföra ett fyllnadsval för att utse en ersättare för dessa fram till nästa ordinarie årsmöte.

Varje person som haft ett uppdrag någon gång under verksamhetsåret som förtroendevald i föreningen får beviljad ansvarsfrihet för sitt uppdrag vid nästkommande årsmöte.

Medlemsregistret

Använd medlemsregistret för att hitta fler medlemmar med erfarenheter och potential att engagera sig. Registeransvarig kan söka efter åldrar, geografiskt område, erfarenhet utifrån diagnoser. Många ringer löpande upp nya medlemmar och informerar dem om föreningen. Genom registret kan föreningen nå

Gerhard Ohmes, ombud.

sina medlemmar genom att skicka gratis mejl samt sms till en låg kostnad.

Utbildning

Behöver nya aktiva får en introduktion i sitt uppdrag för att känna sig säkrare i det? Studieförbundet ABF erbjuder i hela landet föreningar utbildningar i cirkel- eller kursform och olika funktionsutbildningar. ABF kan också stötta genom att komma och informera vid ett medlems- eller styrelsemöte. Kontaktuppgifter till alla ABFs avdelningar finns på www.afb.se under fliken ABF där du bor.

Förbundet håller också regelbundet digital utbildning för förtroendevalda och aktivitetsledare av olika slag. Det läggs upp på hemsidan under Föreningsaktuell på För föreningar.

Stöd i organisationen

Det är länsföreningarna som har det primära ansvaret att stödja lokalföreningarna när en nedläggning hotar. Förbundskansliet kan hjälpa till med checklista för nedläggning och ge förslag på hur man kan komma vidare. En checklista sätts upp med tydlig ansvarsfördelning om vad som ska göras och av vem inför en nedläggning. I några fall när det verkligen har kört ihop sig så kan länsföreningen ha möjlighet som en interim valberedning eller i styrelsen. De kan bjuda in till medlemsträffar, berätta om föreningen och om olika uppdrag samt intervjua nya intresserade. Även länsföreningen verkar på ideell basis så det viktigt att lokalföreningen själv försöker hitta en lösning. En sammanslagning med en närliggande förening är att föredra istället för en definitiv nedläggning.

En sammanslagning av föreningen

En sammanslagning av föreningen

När det inte längre finns någon möjlighet att fortsätta med sin förening så finns

det ett alternativ att slå ihop föreningen med en närliggande förening. Fördelen är att man kan ha kvar befintlig verksamhet i området inom en ny förening. Pengar som finns kvar i föreningen flyttas över till nya sammanslagna föreningen så att de kan användas vidare efter behov i området. I flera fall vid nedläggning så har det visat sig att medlemmar som bor i området vill ta sig an att hålla i aktiviteter, då underlättar det att man gör det i en aktivitetsgrupp eller i en sektion som tillhör föreningen.

Båda föreningarnas årsmöten ska godkänna en sammanslagning. En av föreningarna behöver också läggas ner, för det behövs det beslut om nedläggning vid två på varandra efterföljande årsmöten.

Vid en sammanslagning samarbetar lokalföreningarna med länsföreningen och förbundskansliet. En checklista ska sättas upp och följas.

Styrelsen ska ansvara för att eventuella tillgångar utöver de två prisbasbeloppen ska överlämnas till riksförbundet nationellt för verksamhetsstöd, alternativt, om upplösning av förening beror på en sammanslagning av föreningar, så ska styrelsen ansvara för att hela summan tillförs den förening som bildas genom sammanslagningen.

En sammanslagning av två lokalföreningar är giltig då följande är gjort:

1. Ett beslut om sammanslagning har fattats med två tredjedels majoritet vid båda respektive lokalföreningarnas ordinarie årsmöten.
2. Ett första beslut om upplösning av lokalförening har tagits med två tredjedels majoritet på en av lokalföreningarnas ordinarie årsmöte.
3. Ett andra beslut om berörd lokalförenings upplösning har tagits av förbundsstyrelsen med två tredjedels majoritet.

Mikael Nissen och Kerstin Haglö, FS.

Ulrica Sundholm och Anders Åkesson.

Att lägga ner föreningen

Stadgarna reglerar ytterst en förenings upplösning. Beslut om lokal- eller länsförenings upplösning ska, för att vara giltigt, fattas med två tredjedels majoritet vid två årsmöten under två verksamhetsår, varav ett årsmöte ska vara ordinarie. Direkt efter det andra beslutet ska styrelsen överlämna samtliga handlingar till länsföreningens styrelse respektive förbundsstyrelsen för avslutande revision och beslut om ansvarsfrihet.

Efter nedläggningen ska styrelsen ansvara för att överlämna föreningens tillgångar, på upp till två prisbasbelopp för året vid nedläggning, till riksförbundet nationellt. Riksförbundet ska förvalta dessa tillgångar på två prisbasbelopp och återlämna dem vid bildandet av ny lokalförening i samma geografiska område, såvida detta skett inom 3 år. Efter 3 år ska tillgångarna tillfalla länsföreningen för främjande av verksamhet för lokalföreningar i dess område.

Styrelsen ska ansvara för att eventuella tillgångar utöver de två prisbasbeloppen ska överlämnas till riksförbundet nationellt för verksamhetsstöd, alternativt, om upplösning av förening beror på en sammanslagning av föreningar, så ska styrelsen ansvara för att hela summan tillförs den förening som bildas genom sammanslagningen.

Besluten och en tydlig styrelse måste finnas med i protokoll, liksom organisationsnummer och rätt att teckna firma. En nedläggning ska alltid ske i nära samarbete med länsföreningen. Via förbundet kan såväl lokal- som länsföreningen få stöd samt viss praktisk hjälp med till exempel checklista för nedläggning och mallar för handlingar.

Kvarvarande medlemmar flyttas över till en närliggande förening. Vid en nedläggning så finns ingen verksamhet inklusive sektion kvar i det geografiska området och medlemmarna kan inte räkna med att deras nya förening driver verksamheter i sitt område lokalt.

Förberedelser inför nedläggning

Styrelsen ska kalla föreningens medlemmar till ett årsmöte alternativt ett extra årsmöte. Det är viktigt att nå ut till alla medlemmar och tydligt berätta att föreningen står inför en eventuell nedläggning. Om ett mindre antal medlemmar vill driva föreningen vidare och är beredda att bilda styrelse, revision och en valberedning så kan föreningen räddas. Kallelsen ska gå ut till medlemmarna personligen, till exempel via e-post. Det går bra att lägga kallelsen på hemsidan och skicka en länk via sms eller e-post. I kallelsen måste det stå att ett förslag om nedläggning/upplösning av förening ska tas upp på mötet.

Första årsmötet

1

Redan innan årsmötet ska medlemmarna informeras om föreningens allvarliga situation. Det är medlemmarna som äger sin förening. Vid årsmötet bör det finnas med en representant från länsföreningen. Vid behov kan även en representant från riksförbundet medverka. Om medlemmarna inte är beredda att driva föreningen vidare tar årsmötet det första beslutet om nedläggning. Genom det beslutet blir krisen mycket tydlig och alla inblandade inser att något måste göras. Om årsmötet fattar det första beslutet om upplösning ska man även besluta att den sittande styrelsen administrerar nedläggningen.

Andra årsmötet

2

Liksom vid det första årsmötet är det viktigt att alla medlemmar kallas till mötet och att det framgår tydligt att föreningen riskerar nedläggning. Detta är sista chansen att rädda föreningen. Fattas det ett andra beslutet om upplösning på detta årsmöte så upphör föreningen och dess verksamhet.

Praktiska genomförandet av nedläggningen

Här blir checklistan för nedläggning viktig att följa. Styrelsen ska föra över föreningens tillgångar till riksförbundet centralt. Styrelsen ska även lämna över bokföring, handlingar och övrig dokumentation om föreningen till länsföreningen. Föreningens bankkonto och andra konton ska avslutas genom uppvisande av årsmötesprotokollet hos banken. Alla kvarstående medel ska sättas in på förbundets bankgiro (573-4090). Länsföreningen och lokalföreningen får en kvittens om inbetalningen. Föreningens organisationsnummer ska sägas upp hos Skatteverket. Om organisationsnumret inte sägs upp kan styrelsen bli personligen betalningsskyldig, om inte den årliga deklarationen lämnas in.

Styrelsen ska också skicka in årsmötesprotokollet till riksförbundet och informera om att föreningen lagts ned samt begära utträde ur förbundet. Länsföreningen eller riksförbundet erbjuder därefter medlemmar i den nedlagda föreningen att fortsätta sitt medlemskap i närliggande förening eller som direktmedlem i riksförbundet.

Förbundskansliet stänger ner medlemsregistret och flyttar över medlemmar. De stänger också ner föreningens hemsida, info-adress, meddelar genom Status m.m. Länsföreningen ska avslutningsvis granska den slutliga bokföringen i lokalföreningen och ge den sittande styrelsen ansvarsfrihet.

Anteckningar

Handwriting practice area with 20 horizontal dotted lines.

Frågor

Kontakta gärna förbundskansliet hos
Riksförbundet HjärtLung.

info@hjärt-lung.se

Läs mer om föreningsutveckling på vår hemsida
hjärt-lung.se/for-foreningar

Riksförbundet HjärtLung Wollmar Yxkullsgatan 14, 1 tr, 118 50 Stockholm.
Telefon: 08-556 06 200. E-post: info@hjärt-lung.se.
Gåvobankgiro: 901-0109. Swish: 901 01 09.

hjärt-lung.se